

Samverkan folkhögskola-högskola Brobygge från två håll

Kjell Malmgren

Grundtviginstitutet
vid Göteborgs universitet
rapport nr 3

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Samverkan folkhögskola-högskola Brobygge från två håll

Grundtviginstitutet vid Göteborgs universitet rapport nr 3

Grafisk form: Anders Eurén, Externa relationer
Tryck: Intellecta Docusys AB 2006

Innehåll

Förord	7
1. Inledning	9
2. Hur ser samarbetet ut idag?	14
3. Övergripande önskemål från folkhögskolorna	25
3.1 Fortbildning	25
3.2 Kurser, examensarbete och uppsatser	29
3.3 Tredje uppgiften	32
3.4 College, Basår	35
3.5 Tillgodoräknande	39
4. Hur lyckas folkhögskolestudenterna med sina studier vid Göteborgs universitet?	41
5. Diskussion	43
Folkhögskolor i Västra Götalandsregionen	46

Förord

STATSMAKTERNA STÄLLER I DAG ökade krav på att nya grupper som av tradition inte söker sig till högskolan skall beredas plats inom högre utbildning. De två propositionerna Den öppna högskolan (2001/02:15) och Ny värld – ny högskola (2004/05: 162) pekar på behovet av breddad rekrytering till högskolan när det gäller personer från studieovana miljöer. Detta krav knyter an till Grundtviginstitutets verksamhet.

Grundtviginstitutet söker nämligen att etablera och utveckla såväl dialog som samverkan mellan olika institutioner inom kunskapsutveckling och folkbildning. Institutet fungerar därmed som en gemensam plattform för Göteborgs universitet, regional folkbildning och folkhögskola.

Denna rapport är ett resultat av dialoger mellan Grundtviginstitutet och folkhögskolor i Västra Götalandsregionen. Syftet med samtalen är hur samverkan mellan de två kunskapsvärldarna konkret skulle kunna utformas.

Hur kan folkhögskolan med sin individanpassade pedagogik berika undervisningen inom högskolevärlden? Vad kan högskolan lära sig av folkhögskolan för att kunna möta kraven på breddad rekrytering? Hur skall högskolan samarbeta med folkhögskolan för att bättre kunna möta studenter från studieovana miljöer? Vad kan högskolan bidra med för att berika folkhögskolan?

Rapporten ger en kartläggning över etablerade samarbeten mellan högskolor och folkhögskolor i Västra Götalandsregionen samt reflektion över önskvärd utveckling av dessa samarbeten. De kon-

kreta förslag som nämns är bland annat fortbildning, pedagogiskt utbyte, lärarutbyte, collegeutbildning för att nämna några exempel.

En förutsättning för en globalt hållbar mänsklig och samhällelig utveckling är, ”kulturella rättigheter” i betydelsen av kunskaper om och förståelser av oss själva och varandra, som kan lära oss att leva tillsammans.

Samverkan mellan högskola och folkhögskola kan bidra till att problematisera samhälleliga förhållningsätt till olika slag av kunskap och lärande. Det torde finnas mycket att lära sig av två kunskapsvärldar som verkar på olika villkor och utifrån olika kunskapskultur. Vilka/vems kunskaper inkluderas respektive utesluts, uppvärderas eller marginaliseras, varför och i vems intresse?

Göteborg i mars 2006

Eva Mark, FD

TF FÖRESTÅNDARE FÖR GRUNDTVIGINSTITUTET

1. Inledning

BÅDE FOLKHÖGSKOLAN och universitet/högskola ställs idag inför nya utmaningar i fråga om utbildning. Det kommer krav från statsmaktens sida att nya grupper, invandrare, personer med olika typer av handikapp och grupper som normalt inte söker sig till högre utbildning ska beredas plats på universitet/högskola. Det livslånga lärandet blir en allt viktigare fråga att hitta vägar för. Detta i tider då både statsanslagen minskar till både folkhögskolan och universitet/högskola och de kommunala bidragen minskar till folkhögskolan och många kommuner drar ner på sina bidrag till den kommunala vuxenutbildningen. Denna bild medför att det blir än mer viktigt att söka former för ett samarbete mellan de två kunskapsvärldarna för att berika varandra och hitta möjliga vägar där både folkhögskola och universitet/högskola gemensamt kan bidra till de av statsmakten uppställda mål.

Föreliggande rapport är ett resultat av ett projekt som genomfördes under perioden 1 april till och med den 31 december 2004. Projektet hade som syfte att närmare se på hur samarbete mellan de 19 folkhögskolorna i Västra Götalandsregionen och Göteborgs universitet och högskolor i regionen såg ut under den aktuella perioden samt att finna former för hur ett framtida samarbete skulle kunna se ut. Projektet initierades av Grundtviginstitutet vid Göteborgs universitet och stöddes med ett större ekonomiskt bidrag från Västra Götalandsregionen.

Ett första steg i kartläggningen av hur samarbetet såg ut var att bjuda in samtliga 19 rektorer för folkhögskolorna i Västra Götalandsregionen till ett idéseminarium på Ekmanska villan i Göteborg, för att lyssna av vilka samarbete de hade vid den aktuella tidpunkten och hur de generellt såg på samarbete med universitet

och högskolor och vad de kunde se som möjliga vägar i framtiden. Till seminariet kom 16 representanter från 11 av folkhögskolorna i regionen. Förutom dessa deltog representanter från Malmö högskola, Eslövs folkhögskola, regional fortbildning i Västra Götalandsregionen, prorektor vid Göteborgs universitet samt representanter från Grundtviginstitutet. Syftet med idéseminariet var att få en första kontakt och en bild av om och i så fall hur de olika folkhögskolorna bedrev något samarbete med universitet och/eller högskola, framförallt med Göteborgs universitet, de eventuella problem som upplevs vid kontakt med universitet/högskola och hur ett framtida samarbete skulle se ut från folkhögskolornas horisont. Flera av folkhögskolorna vittnade om strukturella problem vid sina kontakter med Göteborgs universitet, de upplever universitetet som en stor organisation och saknar i nuläget klara riktlinjer för hur ett samarbete med folkhögskolorna bäst ska kunna ske. De kontakter som idag existerar är att betrakta som informella. En klar viljeyttring framkom att kontakterna med Göteborgs universitet måste i framtiden ske på en formell basis.

Nästa steg i projektet var att göra ett besök på var och en av de 19 folkhögskolorna för att träffa representanter för de olika skolorna och på så sätt få en fördjupad bild av deras idag eventuella samarbete och deras syn på ett framtida samarbete och hur de två kunskapsvärldarna ska kunna berika varandra.

Bland folkhögskolornas traditionella elever finns flera av de grupper som regeringen i de två propositionerna Den öppna högskolan (2001/02:15) och Ny värld – ny högskola (2004/05:162) anger som målgrupp för den breddade rekryteringen, den grundläggande tanken är att bredda rekryteringen med avseende på social bakgrund och målgruppen skall i första hand vara personer från studieovana miljöer som normalt sett inte söker sig till högre utbildning och som känner en osäkerhet inför valet av fortsatta studier på universitet och högskola. I detta sammanhang är det viktigt att hitta

vägar för hur dessa grupper kan få grundläggande och/eller särskild behörighet för tillträde till högre utbildning. Det är av vikt att samtal i denna fråga förs med representanter från folkhögskolan och universitet/högskola för att hitta lämpliga vägar. Exempel på sådana vägar är att folkhögskolorna och universitet/högskola samarbetar kring collegeutbildning. Det har visat sig att just collegeutbildning är ett bra sätt att rekrytera bredare grupper till högre utbildning. Uppsökande verksamhet, där äldre folkhögskoleelever som idag studerar på universitet/högskola besöker sin gamla skola och berättar om nyttan av och hur det är att studera på universitet/högskola skulle också kunna vara ett bra inslag i att få en breddad rekrytering till högre studier.

Inom den allt större gruppen ”nya svenskar”, är det vissa grupper som är starkt underrepresenterade inom den högre utbildningen, om den ses i relation till hur stor andel den utgör av den totala befolkningen. Det finns från statens sida en önskan om att dessa grupper ska öka sin andel i den högre utbildningen. Här finns, med folkhögskolornas individanpassade pedagogik en möjlighet att hjälpa universitet/högskola att uppfylla detta krav.

Den pedagogiken som folkhögskolorna idag har är också något som universitet och högskola har mycket att lära av för att kunna ta hand om de nya grupper som enligt staten ska beredas plats i den framtida högre utbildningen.

För att öka antalet sökande och antagna till universitet och högskola är det viktigt att studievägledare från universitet och högskola har regelbundna kontakter med dels studievägledare på folkhögskolorna och även med dess elever.

Det livslånga lärandet är också ett begrepp som skrivs en del om i regeringens nya proposition Ny värld – ny högskola. I begreppet livslångt lärande finns både det informella och det formella lärandet som två ingredienser. Det är inom det formella lärandet som det finns möjligheter att skapa ett fruktbart samarbete mellan folkhög-

skola och universitet och högskola, folkhögskolorna med sin långa erfarenhet av de vuxnas lärande och universitet och högskola med sina specialkompetenser i för samhälle och näringsliv viktiga funktioner. Det kan i detta sammanhang handla om att gemensamt hitta lösningar som rör fortbildning och kompetensutveckling.

Universitet och högskolor har idag ett krav på sig att synliggöra den forskning som bedrivs samt att vara verksam i det omgivande samhället, den tredje uppgiften.

Vid Göteborgs universitet har Grundtviginstitutet, som bildades 1997, varit mycket aktiv i att bedriva verksamhet inom ramen för den tredje uppgiften, institutet har arrangerat mötet, diskussioner, dialogseminarier och korta kurser. Grundtviginstitutet har fungerat som en länk mellan folkbildningen och universitet, och därmed bidraget till en ökad förståelse mellan folkbildning och universitet.

Grundtviginstitutet har varit initiativtagare till och varit en mycket aktiv part i Biskopsgårdsprojektet som varit en mötesplats mellan folkbildning och universitet, mer om projektet längre fram i rapporten.

”fiendskapen” mellan akademiker och folkhögskolefolk måste upphöra och vi måste finna de forskare som är välvilligt inställda till idéutveckling i samarbete med folkbildningen. (Folkbildningens framsyn, Folkbildningsrådet 2003, sid. 15-16).

Jag vill rikta ett stort tack till alla på de 19 folkhögskolorna som har medverkat till att denna rapport har blivit verklig. Jag vill också framföra mitt tack till Västra Götalandsregionen för benäget ekonomiskt bidrag som gjort detta arbete möjligt.

FOLKHÖGSKOLA	SAMARBETSPARTNER inom universitet/högskola och övriga
Arbetarrörelsen	Institutionerna för sociologi och freds- och utvecklingsforskning Göteborgs universitet
Axevall	Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet, Mariestads tolkförmedling
Billströmska	Sjöbefälsskolan (Chalmers Lindholmen), Musikhögskolan, Göteborgs symfoniker och Göteborgsoperan
Dalsland	HDK Göteborgs universitet, vuxenutbildningen i Färgelanda, den lokala försäkringskassan och arbetsförmedlingen, Färgelanda golfklubb
FiA	Institutionen för didaktik och pedagogik och Vårdshuset, Göteborgs universitet
Finska	Institutionen för vårdpedagogik, Göteborgs universitet
Fristad	Högskolan i Borås, tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet, stadsdelar i Borås
Grebbestad	Zoologiska institutionen Göteborgs universitet
Göteborg	Högskolan i Borås
Helliden	Internationellt samarbete inom den litografiska utbildningen
Helsjön	Kontakt med institutionen för didaktik och pedagogik Göteborgs universitet och Musikhögskolan Göteborgs universitet
Hjo	Örebro universitet, lite med Musikhögskolan Göteborgs universitet
Hjälmaryd	Kontakt med högskolan i Halmstad, Polismyndigheten i Västra Götaland
Kvinnofolkhögskolan	Naturvetenskapliga fakulteten och institutionen för Genusvetenskap Göteborgs universitet
Ljungskile	Musikhögskolan Göteborgs universitet, Sveriges radio Väst
Nordiska	Litterär gestaltning Göteborgs universitet
Vara	Kontaktyta med högskolan i Skövde, Sveriges Radio, lokala studieförbund
Viskadalen	Högskolan i Borås, Arbetslivscentrum
Wendelsberg	Kommunen, Folkuniversitetet, IOGT-NTO-rörelsen

2. Hur ser samarbetet ut idag?

INFORMATIONEN I TABELLEN och den därefter kommande sammanställningen har samlats in dels från respektive skolas webbsida och dels under samtal med representanter för folkhögskolorna under de besök som genomfördes sommaren och hösten 2004.

Det samarbete som *Arbetarrörelsens* folkhögskola har med institutionerna för sociologi och freds- och konfliktforskning vid Göteborgs universitet består i att lärare från institutionen ger föreläsningar inom ramen för folkhögskolans samhällsvetenskapliga basår, en collegevariant som Arbetarrörelsens folkhögskola har erhållit bidrag för att anordna från rekryteringsdelegationen. Föreläsningarna ges på institutionerna som ett led i att de studerande ska få möjlighet att komma i kontakt med miljön på universitetet.

Det samhällsvetenskapliga basåret har som mål att *ge sådana kunskaper, färdigheter och erfarenheter att deltagarnas möjligheter att studera vidare på högskola och universitet ökas.*

Inom ramen för basåret har också försök gjorts att få ett samarbete med institutionen för idéhistoria och vetenskapsteori vid Göteborgs universitet, tanken från folkhögskolan var att en delkurs på basåret skulle utvecklas tillsammans med institutionen men institutionen ansåg sig inte kunna avsätta medel för denna verksamhet.

På folkhögskolan i *Axevalla* ges en kontakttolkutbildning i samarbete med Mariestads tolkförmedling och på uppdrag av Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet. Axevalla folkhögskola har idag fortbildning av sina egna lärare under 2 dagar/år, inbjudna föreläsare kommer från Linköpings och Göteborgs universitet.

En viktig del i folkhögskolans verksamhet är Europahuset Västra Götaland, en organisation för folkbildning, information och utbyte på europainivå. Målet för organisationen är att bidra till arbetet

för europeisk samverkan och integration. Europahus finns också i Sandviken och i övriga Europa. I Axevalla finns ett samarbete med Estland och Ryska Karelen inom denna verksamhet.

På folkhögskolan finns också en tolkutbildning i Ryska – Svenska, skolan har också en ”Östeuropaspecialism”, dessa två grenar skulle mycket väl kunna leda till ett ökat samarbete med ex. Slaviska institutionen och Centrum för studier av Ryssland och östra Europa, båda vid Göteborgs universitet.

Billströmska folkhögskolan har en Nautisk linje som ger den studerande behörighet för vidare studier på någon av landets *Sjöbefälsskolor*. Kursen har planerats i samarbete med Sjöbefälsskolan, Chalmers Lindholmen. *Billströmska folkhögskolan* skulle gärna se ett utvidgat samarbete med Sjöbefälsskolan inom ramen för den Nautiska linjen, där det inom det ordinarie kursutbudet på Sjöbefälsskolan skulle finnas en möjlighet att för de studerande på folkhögskolan att delta i någon form och också tentera för högskolepoäng.

Musiklinjen på *Billströmska* tar idag hjälp av personer/lärare från Göteborgs symfoniker, Göteborgsoperan och Musikhögskolan vid Göteborgs universitet som arvoderade timlärare av folkhögskolan. Det Naturvetenskapliga basåret som finns på folkhögskolan, ger den studerande den särskilda behörighet som krävs för att kunna söka till en rad naturvetenskapliga utbildningar vid universitet och högskola.

Det enda samarbete som *Dalslands* folkhögskola har idag med universitets- och/eller högskolevärlden är inom en collegeutbildning, *Angeredsateljén*, i samarbete med *HDK* vid Göteborgs universitet. I denna satsning finns också Folkuniversitetet i Göteborg med, *Angeredsateljén* har också under en period erhållit ekonomiskt bidrag från Göteborgs universitet. Det har rört sig om strategiska medel som Jämlikhetssekreteraren vid Göteborgs universitet har förfogat över för en satsning på breddad rekrytering.

Angeredsateljén startade sin verksamhet hösten 2001 och det är

from hösten 2004 som Angeredsateljén blev en collegeutbildning som drivs på uppdrag av Konstnärliga fakulteten vid Göteborgs universitet och Dalslands folkhögskola, utförare är Folkuniversitetet. Folkhögskolans del i collegeutbildningen har varit begränsad till delfinansiering och utfärdande av kursintyg.

Folkhögskolan har också ett samarbete med den kommunala vuxenutbildningen i Färgelanda i ett *Lärcentra* som har sin geografiska placering på folkhögskolan.

Inom ramen för ett EU-projekt ger Dalslands folkhögskola en *Livslinje* i samarbete med Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Denna utbildning vänder sig till personer som är aktuella för ersättning från arbetsförmedling eller försäkringskassa, men även de som är berättigade till studiemedel kan ansöka. Som mål för denna linje anges; Livslinjen sätter dig och din personliga utveckling i fokus, med syfte att ”öppna upp dina dolda möjligheter” och främja din väg till fortsatta studier, arbete eller sysselsättning.

Folkhögskolan i *Angered* har något lite samarbete med institutionen för didaktik och pedagogik och med Vårdshuset (Freds- och konfliktforskning) vid Göteborgs universitet.

Övriga samarbetspartners som folkhögskolan har är bl.a. Färnebo folkhögskolas filial i Göteborg, Föreningen Stödnätet, Föreningen Living Skill och Arabiska bokstavscentret och Angeredsresursen.

Finska folkhögskolan har ett samarbete med institutionen för vårdpedagogik vid Göteborgs universitet. Samarbetet innebär att studerande vid folkhögskolans en 2-årig KY-utbildning, *Praktisk, psykiatriskt behandlingsarbete med etnokulturell inriktning*, om 80 p, ger den studerande efter avslutad KY-utbildning möjlighet att få 30 p tillgodoräknade inom Vård- och omsorgsutbildning, 60 p, vid Göteborgs universitet.

Folkhögskolan har också en 1-årig högskoleförberedande linje, där förkunskaperna för tillträde är 1 – 2 års folkhögskola eller motsvarande. Den högskoleförberedande linjen, som drivs av skolan

själv utan medverkan från universitet eller högskola, ger behörighet i ämnen svenska, engelska, matematik och samhällskunskap.

En fråga som rektorn vid folkhögskolan lyfte fram som viktig är kulturmötet, som exempel angavs att det inom kriminalvården finns behov av utbildning för anställda i denna fråga. *Hellidens* folkhögskola planerar att starta en kurs i kulturmöte för anställda inom kriminalvården. Här bör det finnas möjlighet att hitta samarbetspartners inom Göteborgs universitet.

Nämnas kan också att många av eleverna på Finska folkhögskolan har en utländsk akademisk bakgrund, här skulle ett samarbete med universitetet kunna hjälpa dessa elever med att skapa möjlighet att få en kortare utbildningsväg och snabbare komma ut på arbetsmarknaden.

Fristads folkhögskola har ett samarbete med Borås högskola inom Integrationsmentors-utbildning.

Borås högskola ingår, tillsammans med *Fristads* folkhögskola, som en samarbetspartner tillsammans med näringslivet i trakten i *Centrum för arbetslivsvetenskap*. I detta samarbete bedrivs seminarier och nätverksträffar rörande hälsa och arbetsmiljö. I samarbetet ingår också offentlig verksamhet.

Folkhögskolan har också tolkkurser som bedrivs i samarbete med tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet. Översättarutbildning finns även vid Göteborgs universitet, kanske skulle en kontakt kunna leda till att ett samarbete kunde skapas, inom denna utbildning.

Förutom dessa samarbeten med universitet och högskola finns också ett samarbete med ett par kommunalar i Borås. Här handlar det om folkhögskolekurser förlagda till kommunalar i Borås.

På allmän linjes tredje år finns ett högskoleförberedande fördjupningsår där ett nära samarbete finns med högskolan i Borås. Syftet med detta samarbete är att förbereda studenterna för vidare högskolestudier.

På folkhögskolan finns också tolkutbildning för yrkesverk-
samma tolkar inom kontakttolkning, här sker ett samarbete med
Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet.

För studerande på Marinbiologisk linje på *Grebbestads* folkhög-
skola finns en möjlighet att genom distansutbildning kombinera
denna kurs med en orienteringskurs i marinbiologi vid Göteborgs
universitet och frivilligt tentera 10 högskolepoäng. Folkhögskolan
skulle se det som mycket intressant att fördjupa samarbetet och då
också få med näringen, i detta specifika fall fiskarna. Rektor Jan
Kirudd menar att ett möte mellan forskare och fiskare skulle ge en
bra möjlighet att öka förståelsen mellan dem, som ex. kan nämnas
den ibland inflammerade debatten om torskbeståndet. Ett exem-
pel skulle kunna vara en grundläggande kurs i ”artlära”, idag är
kunskapen bland fiskare dålig om vilka arter som kommer upp vid
fångst.

Folkhögskolan har haft ett utvecklat samarbete med zoologiska
institutionen vid Göteborgs universitet. Detta samarbete är idag
inte lika aktivt, orsaken är att ”eldsjälen” inom samarbetet vid
institutionen har gått i pension och någon som ”brinner” för frågan
i lika hög grad har inte hittats. Detta visar på vikten av att ett sam-
arbete måste vara väl förankrat långt ner i organisationen bland de
samverkande parterna. Ett samarbete får inte stå och falla med en
persons engagemang.

Göteborgs folkhögskola, har liksom *Fristads* folkhögskola, ett
upparbetat samarbete med Borås högskola inom Integrationsmen-
torsutbildning, 20 p. Utbildningen har varit önskemål från och ses
som viktig av Västra Götalandsregionen.

På *Göteborgs* folkhögskolans filial i Biskopsgården finns inom
det tredje året på allmän linje inslag av högskoleförberedande
moment i samarbete med Göteborgs universitet och högskolan i
Borås. Samarbetet med Göteborgs universitet sker genom Grund-
tviginstitutet, och med högskolan i Borås rör det sig om studie-

vägledning och studiebesök. Folkhögskolan framhåller att försök har gjorts med att skapa samarbete med Göteborgs universitet men tycker inte att dessa trevare har möts av positiva reaktioner.

Ett exempel på samarbete mellan folkhögskolor är att Göteborgs folkhögskola tillsammans med Grebbestads folkhögskola driver ett ungdomsprojekt i Bergsjön – ett motivationsprojekt tillsammans med ungdomscentrum. Målet med projektet är att få ungdomar att gå vidare till folkhögskolestudier.

Nämnas kan också att folkhögskolan har egna studentambasadorer som ska verka som förebilder för de studerande, elever som tidigare läst vid folkhögskolan och som gått vidare till universitet/högskola. Liknande verksamhet fanns tidigare vid Göteborgs universitet i syfte att visa ”kan jag – kan du”. En verksamhet som visat sig ha många positiva effekter på att rekrytera nya studenter från miljöer där studier vid universitet/högskola inte är en självklarhet.

På *Hellidens* folkhögskola finns ett stort internationellt nätverk inom den litografiska utbildningen. Inom detta område vill skolan verka för att öka intresset för litografi som konstart inom detta fält skulle ett samarbete med Valand vid Göteborgs universitet vara tänkbart i någon form.

Samtal har förts med högskolan i Skövde om en gemensam collegeutbildning, dessa samtal har i nuläget inte lett fram till några resultat. Det framkom vid samtal med rektor och lärare vid folkhögskolan att intresse finns att söka ett samarbete med högskolan i Skövde och deras Medieprogram.

Den konstantverkslinje som finns på Helliden förbereder eleverna för vidare studier inom konst- och designhögskolorna, inom denna utbildning skulle ett samarbetet med exempelvis HDK vid Göteborgs universitet kunna vara fruktbart.

Helsjöns folkhögskola har idag en kontakt med Eva Larsson vid institutionen för didaktik och pedagogik vid Göteborgs universitet.

Folkhögskolan har också ett visst samarbete med Musikhög-

skolan vid Göteborgs universitet. Samarbetet består i att lärare från *Helsjöns* musiklinje ibland undervisar på Musikhögskolan, det omvända förhållandet, att lärare från Musikhögskolan undervisar på folkhögskolan råder inte, undantag är då skolan ibland behöver pedagoger för vissa instrument där folkhögskolan inte själva har den erforderliga kompetensen.

På folkhögskolan i *Hjo* finns en eftergymnasial kyrkomusikerutbildning. Inom ramen för denna utbildning har folkhögskolan sökt kontakt och samarbete med Musikhögskolan vid Göteborgs universitet. De samtal som förts har dessvärre inte lett fram till något resultat. Efter upprepade försök från folkhögskolan att fortsätta diskussionerna, med svalt intresse från Musikhögskolan vid Göteborgs universitet sökte sig folkhögskolan till andra utbildningsordnare inom kantorsutbildningen. Detta ledde till att efter samtal med universitetet i Örebro har nu ett samarbete inom kantorsutbildningen inletts.

Folkhögskolan presenterade ett i stort sett färdigt koncept för en kurs inom medieområdet för högskolan i Skövde inom vilket man önskade ett samarbete. Samtal fördes initialt men från högskolans sida var intresset svalt. Senare hittade folkhögskolan samma kurs med "sin" kursplan i högskolans ordinarie kursutbud. Ett sådant förfarande från en högskola är inte något som främjar ett bättre samarbetsklimat mellan universitet/högskola och folkhögskolorna.

Folkhögskolan håller på med ett projekt som gäller att göra en kartläggning av kompetensutvecklingsbehovet i östra delen av Skaraborg, här ser folkhögskolan högskolan som en viktig aktör i genomförandet. I denna typ av projekt finns en mycket bra möjlighet för folkhögskola och universitet/högskola att samarbeta inom ramen för det livslånga lärandet. Utbildningsnivån i norra Skaraborg är låg, här ser folkhögskolan en möjlighet i att inleda samarbete med universitet och högskola för att skapa förutsättningar för dessa människor att kunna gå vidare till högre studier. Med col-

legeutbildning och/eller preparandår skulle en sådan förutsättning ges och det skulle också kunna bidra till en breddad rekrytering till universitet och högskola.

Folkhögskolan för diskussioner om att starta en polispreparandutbildning som framförallt skulle ha Skaraborg som rekryteringsbas. Denna diskussion har lett fram till att en polisförberedande gren nu finns på den allmänna linjens 3:e år, utbildningen sker i samarbete med Polismyndigheten i Västra Götalandsregionen.

”Rent allmänt måste jag nog säga att högskolevärlden i mångt och mycket är sig själva nog och jag kan ha en viss förståelse för det, men jag tror att det också är viktigt för högskolan att vara lyhörd och titta på hur andra gör”, citat från Tomas Uvesten rektor på Hjo folkhögskola.

Hjälmareds folkhögskola har på sin allmänna linje under tredje året en collegevariant med ett visst samarbete med högskolan i Borås. Detta samarbete ger den studerande möjlighet att läsa högskoleförberedande kurs under vårterminen.

Medie- och informationslinjen, en utbildning motsvarande 20 p. På denna linje hålls vissa delkurser av lärare från universitet och högskola. Godkänd kurs om 20 p ger den studerande behörighet att söka till fortsättningskursen i Medie- och kommunikationsvetenskap vid universitet och högskola. Vid besök på folkhögskolan angav man att man i denna fråga har ett gått samarbete med högskolan i Halmstad.

Utanför universitets och högskoleområdet har folkhögskolan ett samarbete med polismyndigheten i Västra Götalandsregionen. Detta samarbete har kommit till stånd från ett initiativ från polismyndigheten. Samarbetet rör en polisförberedande variant på allmän linjes tredje år.

Kvinnofolkhögskolan har under läsåret, 04/05, en collegeutbildning som är ett alternativ till deras ordinarie kurs FemiNa. Collegeutbildningen, ettårig, drivs av Kvinnofolkhögskolan på uppdrag

av Göteborgs universitet. Den högskoleförberedande delen bekostas av Naturvetenskapliga fakultetens ordinarie anslag och av strategiska medel beviljade av Göteborgs universitets styrelse. Folkhögskoledelen bekostas via statsanslag av Kvinnofolkhögskolan. Högskoledelen består av *Introduktion till högskolestudier, Idéströmningar, Data- och informationshantering samt Ämnesteorier och projektarbete*, totalt 20 högskolepoäng. Den del som folkhögskolan ansvarar för ger behörighet i matematik B och C samt naturkunskap B även ett block i genusvetenskap finns med. Syftet med collegeutbildningen är att ge de studerande särskild behörighet till det naturvetenskapliga basåret och ge en ökad kunskap och förståelse för vad högskolestudier innebär. De studerande på collegeutbildningen har, genom beslut av Naturvetenskapliga fakultetsnämnden, en garanterad plats (10 st) på det naturvetenskapliga basåret vid Göteborgs universitet.

Folkhögskolan har också ett nära samarbete med institutionen för Genusvetenskap vid Göteborgs universitet, som gemensamt har utbildningar i jämställdhetsfrågor. Detta samarbete ter sig naturligt med tanke på Kvinnofolkhögskolans och institutionens verksamhetsområde. En av Kvinnofolkhögskolans lärare är också verksam vid institutionen för Genusvetenskap.

Idag finns ett krav på att all undervisning på universitet och högskola ska ha ett genusperspektiv, av det skälet skulle Kvinnofolkhögskolan tillsammans med institutionen för Genusvetenskap vid Göteborgs universitet vara en lämplig samarbetspartner för fortbildning av lärare inom universitets- och högskoleområdet i denna fråga.

På *Ljungskile* folkhögskola finns idag ett samarbete med Musikhögskolan vid Göteborgs universitet. Samarbetet består i att lärare från Musikhögskolan timarvoderas av folkhögskolan. Inom radioutbildningen på journalistlinjen har *Ljungskile* ett samarbete med Sveriges radio väst.

Tidigare fanns ett samarbete med högskolan i Trollhättan-Uddevalla om poänggivande kurser i dramapedagogik.

År 2003 inleddes en diskussion mellan folkhögskolan, Konstnärliga fakulteten och Institutionen för religionsvetenskap om en kurs med arbetsnamnet "Allkonst", denna diskussion önskar folkhögskolan fortsätta och gärna se som en framtida sommarkurs.

Folkhögskolan har idag i sitt kursutbud ett *Naturvetenskapligt basår*, inom denna utbildning skulle ett samarbete i någon form med Naturvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet ses som önskvärt, likaså skulle ett samarbete med Journalisthögskolan vara av intresse för skolans journalistlinje, det skulle exempelvis kunna ske i formen av gemensamma seminarier och lärarutbyte.

Nordiska folkhögskolan har idag ett samarbete med Litterär gestaltning vid Göteborgs universitet. Inom detta samarbete ges delar av undervisningen av lärare från Litterär gestaltning som också är delaktiga i examinationen.

På folkhögskolan i *Vara* finns en kontaktyta upparbetad med högskolan i Skövde.

Förutom detta samarbete finns inom folkhögskolans radiolinje med journalistisk inriktning ett samarbete med någon av programredaktionerna eller någon radiostation inom Sveriges radio, detta samarbete består i handledning av de studerande.

Folkhögskolan har även ett samarbete med lokala studieförbund där de gemensamt har en distansutbildning i Medborgarbildning.

Viskadalens folkhögskola har idag ett visst samarbete med högskolan i Borås, bl.a. kan de studerande på folkhögskolans fritidsledarutbildning få 25 p tillgodoräknade vid påbörjandet av lärar- och eller socionomutbildningen på Borås högskola.

Ett samarbete finns också med det regionala arbetslivscentrum.

Inom folkhögskolans revanschkurs finns ett samarbete med ABF och RSMH (Riksförbundet för Social och Mental Hälsa).

Wendelsbergs folkhögskola bedriver ett samarbete med kommunen gällande elever från gymnasieskolans individuella program. Ett samarbete finns också med Folkuniversitetet i Göteborg där ex.

studiebesök vid Göteborgs universitet ingår. Ett annat samarbete som finns på folkhögskolan är inom utbildning av ANT-pedagoger, inom sitt antidrog program där ett samarbete sker med IOGT-NTO rörelsen.

Folkhögskolan bedriver fortbildningsverksamhet för lärare utanför folkhögskolan i drogfrågor.

Två av folkhögskolorna i Västra Götalandsregionen, Arbetarrörelsens folkhögskola i Göteborg och Viskadalens folkhögskola, dess huvudman är Föreningen Västra Sveriges Arbetares Folkhögskola, är båda medlemmar i A-nätet, ett nätverk för folkhögskolor med arbetarrörelseförankring. Detta nätverk erbjuder möjlighet att studera på distans. A-nätet är i skrivande stund, mars 2006, under uppbyggnad, men det finns idag möjlighet att söka till ett visst kursutbud. Undervisningen ges antingen som distans, internat, externat eller en mix av de tre formerna.

På flera av folkhögskolorna i Västra Götalandsregionen finns intressanta inriktningar som skulle kunna ligga till grund för ett samarbete med högskolorna i regionen. Under undersökningen gång har det blivit allt mer tydligt att de samarbetsinbjudningar som kommit har i de allra flesta fall kommit från folkhögskolorna. För att öka förståelsen mellan de båda kunskapsvärldarna är det av vikt att högskolorna vidgar sin horisont och närmare tittar på vad folkhögskolorna har att erbjuda som skulle kunna vara till nytta för högskolorna.

3. Övergripande önskemål om samarbete från folkhögskolorna

3.1 Fortbildning

MÄNNISKA HAR ALLTID och kommer alltid att söka efter ny kunskap. Det kan exempelvis handla om att vidareutbilda sig inom sitt yrke, hitta nya vägar för att gå vidare i livet eller att tillfredställa sitt behov av ny kunskap, det livslånga lärandet är ständigt aktuellt. Det är ingen självklarhet att individen, för att skaffa sig ny kunskap är beredd att flytta på sig eller vill göra ett avbrott i sin yrkeskarriär. För att skapa förutsättningar för så många som möjligt att ta del av det livslånga lärandet skapas nya utbildningsformer, exempelvis distansutbildning, nätburen utbildning och lärcentra. Hur stämmer dessa överens med grunderna i folkbildningens pedagogik, där mötet mellan elev och lärare är av central betydelse?

Distansutbildning och nätburen utbildning är idag också en viktig del i universitet och högskolors undervisningsutbud.

Allt fler nya grupper med olika problem, fysiska, psykiska och sociala söker sig till folkhögskolorna för studier. Hur kan folkhögskolorna möta och hjälpa dessa genom studietiden?

I frågorna om nya utbildningsformer och nya grupper finns behov av fortbildning för lärare och övrig personal på folkhögskolorna. I de rent pedagogiska frågorna skulle lärarna på folkhögskolorna genom regelbundna träffar/seminarier kunna utbyta erfarenheter och lära av varandra för att få inspiration till att hitta nya vägar att hantera dessa frågor.

Av stort värde är också att den pedagogiska forskning som idag sker på universitets- och högskolors pedagogiska institutioner, i de ovan

nämnda områdena, når ut till lärare på folkhögskolorna. Ett möte mellan forskare från universitet och högskola och lärare på folkhögskolorna skulle bäst ske i seminarieform, dels för att ta del av den aktuella forskningen och att en djupare dialog sker mellan forskare och lärare, där båda lär av varandra. Viktigt är att sådana seminarier blir återkommande och förläggs dels på folkhögskola och dels på universitet/högskola. Skälet till att del av sådana seminarier ska förläggas på folkhögskolorna är att det skulle ge folkhögskolelärarna en större känsla av delaktighet och känsla av att seminarierna sker på lika villkor. En ytterligare vinst skulle vara att forskarna från universitet och högskola skulle komma närmare och ta del av den verklighet som frågorna handlar om.

Från flera av folkhögskolorna har det framkommit önskemål om kurs i didaktik för folkhögskolelärare. Det kan nämnas att Göteborgs folkhögskola tidigare har haft en sådan kurs på 10 p som gavs av institutionen för pedagogik och didaktik vid Göteborgs universitet. En sådan kurs skulle vara till stor nytta för nya lärare på folkhögskolorna, detta delvis med tanke på att det idag sker en nyrekrytering av folkhögskolelärare från andra skolformer med en annorlunda pedagogisk inriktning. En sådan kurs skulle med fördel kunna vara obligatorisk för alla nya lärare som anställs på en folkhögskola.

Många av folkhögskolorna i regionen har idag någon form av estetisk verksamhet, att inom dessa områden, och naturligtvis även inom andra profilområden, skulle det vara av stort värde att ta del av nya pedagogiska metoder och att utbyta erfarenheter med lärare från institutioner på universitet och högskola som har liknande verksamhet. Naturligtvis är det också av stort värde att lärare från folkhögskolor med liknande inriktningar i sitt kursutbud har regelbundna träffar och utbyter erfarenheter.

Det är hela tiden viktigt att hålla sig uppdaterad om vad som händer i dagsaktuella frågor och om skeenden i vår omvärld,

exempel på sådana frågor är globaliseringen, klimatförändringar, det nya Europa osv. På många av institutionerna på våra universitet och högskolor finns stor kunskap och mycket intressant forskning sker inom dessa områden. Att anordna kortare kurser och/eller seminarier i frågor av denna art i fortbildningssyfte är önskvärt från folkhögskolorna i regionen.

Ett viktigt inslag i folkbildningen är demokratifrågan. Människor ute i samhället tar en allt mindre aktiv del i samhällsfrågorna. Vi ser idag ett minskat deltagande i allmänna val, klyftan mellan makthavare och "den lilla människan" växer. Vi ser ett allt ökande utanförskap för många grupper, vardagsrasismen ökar osv. Här har både folkhögskolan och universitet/högskola en viktig uppgift att fylla. Mycket forskning ägnas idag på olika håll inom universitet och högskola inom dessa områden. Att dela med sig av de forskningsresultat som framkommer, i form av fortbildning, till lärare och även övrig personal inom folkhögskolorna är viktigt för deras dagliga arbete i klassrummet och i skolornas övriga arbete. Naturligtvis har även all personal på folkhögskolorna mycket att tillföra forskarna med tanke på den mångfacetterade bild man möter på folkhögskolorna. En folkhögskola uttryckte sig i denna fråga på följande sätt;

Folkhögskolan står för den praktiska delen, universitet och högskola för den teoretiska delen.

När det gäller frågan om fortbildning är det viktigt att inte ensidigt titta på vad universitet och högskola kan bidra med till folkhögskolorna. Det är också väsentligt att se om och i så fall vad folkhögskolorna skulle kunna göra för insats inom fortbildningsområdet av personal vid universitet och högskolor. Några exempel på frågor där folkhögskolor skulle kunna dela med sig av sin kunskap är inom drogmissbruk, genusperspektiv i olika former och mångkultura-

lism, pedagogik för att möta nya grupper som kommer till universitet och högskola.

I all form av fortbildning och kompetensutveckling är det, som tidigare nämnts, viktigt att den bedrivs i seminarieform. Detta för att ge ett stötte utrymme för reflektion och utbyte av erfarenheter i den aktuella frågan. Viktigt är också att seminarierna består av en serie och inte blir enstaka tillfällen. Om verksamheten inte får en kontinuitet är det lätt att den inhämtade kunskapen stannar av och att någon vidareutveckling inte sker. För att fortbildningen ska bli levande och öka engagemanget är det av vikt att en seminarierie förläggs omväxlande på folkhögskola och på universitet och/eller högskola, av samma skäl som tidigare nämnts. Naturligtvis så är inte alltid seminarieformen den optimala, utan en del av fortbildningsverksamheten blir bättre av att ges som en kurs.

En stötesten i all typ av fortbildning är den ekonomiska delen. Hur skulle de 5 % av folkhögskolornas statsanslag som ska avsättas för fortbildning av lärare och övrig personal kunna utnyttjas? Finns det en vilja och en möjlighet att intresserade folkhögskolor gemensamt går samman och ”köper” fortbildning som någon form av uppdragsverksamhet från universitet och högskolor? Skulle folkhögskolorna gemensamt kunna bidra till kostnaderna för seminarieledare från universitet och/eller högskolor? Denna fråga måste få en djupare diskussion mellan de berörda folkhögskolorna och universitet och högskola.

Viktigt att komma ihåg är, att fortbildning inte enbart gäller den pedagogiska personalen på en folkhögskola utan också i relevanta frågor för de övriga personalkategorierna.

På en del av folkhögskolorna förs diskussioner om en utökning av befintliga kurser och även utveckling av nya kurser. Det finns ett stort intresse på folkhögskolorna av att ta del av den kunskap som finns på de, för kurser aktuella institutioner på universitet och högskola, om vilka moment som bör finnas med i en utvidgad eller

ny kurs. Exempel på sådana arbeten ute på folkhögskolorna är en förlängning av Idrotts- och friskvårdslinjen på Hjälmareds folkhögskola och en ny kurs som bl.a tar upp frågan om kulturmöte bland kriminalvårdsanställda på Hellidens och Finska folkhögskolorna.

När folkhögskolor diskuterar utvidgning av befintliga kurser och utveckling av nya kurser är det också viktigt att titta på om och i så fall hur andra folkhögskolor lagt upp sina kurser.

3.2 Kurser, examensarbete och uppsatser

Som en möjlig väg att de två kunskapsvärldarna skulle kunna mötas och berika varandra är att hela eller delar av 5 – 10 p kurser från universitet och högskola förläggs på folkhögskolorna. Det skulle kunna röra sig om idag befintliga kurser, som på ett eller annat sätt knyter an till den aktuella folkhögskolans utbildningsutbud, för att på så sätt ge den studerande på folkhögskola möjlighet att pröva på universitets och/eller högskolestudier och möjlighet att få högskolepoäng. En sådan utlokalisering av kursutbud skulle givetvis också ge befolkningen i närområdet större möjlighet att läsa en kurs på universitet och högskola.

Ytterligare ett inslag i en sådan verksamhet skulle kunna vara att universitet och högskola förlägger någon eller några av sina ordinarie sommarkurser på folkhögskola. Fördelar med att förlägga sommarkurser på någon folkhögskola är att nya pedagogiska metoder skulle kunna prövas, som senare skulle kunna vara av värde i den ordinarie utbildningen på campus.

De folkhögskolor som finns utanför storstadsregionen, skulle med sina många gånger unika miljöer, natur och historiskt intressanta miljöer, kunna bidra med att tillsammans med universitet och högskola skapa nya intressanta sommarkurser och även vara till nytta för universitet och högskolors ordinarie kursutbud.

Miljöer i flera av folkhögskolornas närhet skulle också kunna

bidra till att fler intressenter skulle kunna samarbeta om intressanta kurser eller andra arrangemang. Ett exempel skulle kunna vara ett samarbete mellan Grebbestads folkhögskola, Vitlycke Hällristningsmuseum, Bohusläns museum, någon arkeologi institution och turistnäringen.

Många av folkhögskolorna har idag en egen sommarkursverksamhet. Inom denna verksamhet finns önskemål om att utveckla ett samarbete med för aktuell kurs lämplig institution eller verksamhet inom universitet och högskola.

Att förlägga sommarkurser från universitet och/eller högskola på en folkhögskola skulle också ge fler en möjlighet att pröva på universitets/högskolestudier. Det skulle också bidra till att höja kunskapsnivån i närområdet som en del i det livslånga lärandet. I ett längre perspektiv skulle en sådan verksamhet kunna bidra till att fler blir intresserade av högre studier och att rekryteringen breddas till universitet och högskola.

Verksamheten skulle bidra till ett UNIVERSITET PÅ HEM-MAPLAN.

Det har då och då i debatten kommit förslag på att delar av Göteborgs universitet ska flytta ut till de nordöstra stadsdelarna, senast i en debattartikel av Göran Byhlin på GP-debatt den 5 december 2004. Det finns idag planer på att fyra av Göteborgs-folkhögskolorna, Göteborgs folkhögskola, Kvinnofolkhögskolan, Arbetarrörelsens folkhögskola och Mångkulturella folkhögskolan ska ha en samordnad verksamhet i en gemensam lokal i Bergsjön, där de haft verksamhet sedan år 2000. En sådan etablering är nu beslutad och kommer att starta sin verksamhet under hösten 2006. I första hand är det tänkt att erbjuda allmän kurs, men efter behov och önskemål finns förhoppningen att också kunna erbjuda både längre och kortare utbildningar med specialinriktningar. En sådan verksamhet skulle kunna ge Göteborgs universitet en unik möjlighet till samarbete med de fyra folkhögskolorna och en början till

att delar av universitetet etablerar sig i de nordöstra stadsdelarna. Ett sådant samarbete skulle också kunna bidra till en breddad rekrytering till Göteborgs universitet och att samarbeta i integrationsfrågor.

En aspekt som lyfts fram av folkhögskolorna för att de två kunskapsvärldarna ska närma sig varandra är ett lärarutbyte. Lärare från folkhögskolorna skulle ges möjlighet att undervisa på universitet och högskola och att lärare från universitet och högskola skulle undervisa på folkhögskolorna. Att på ett sådant sätt utnyttja varandras kompetens skulle ge de båda kunskapsvärldarna pedagogiska vinster.

För att något avdramatisera universitets- och högskolevärlden för de studerande på folkhögskolorna, skulle möjligheten att få sitta med på ordinarie lektion och/eller föreläsning vara av stort värde. Att folkhögskolestuderande efter ett sådant tillfälle ges möjlighet att träffa studenter och lärare, ställa frågor och diskutera skulle också vara ett led i att i någon mån avdramatisera studier vid universitet och högskola.

Ett led i att redan under folkhögskolestudierna förbereda den studerande för vidare studier på universitet och högskola skulle kunna vara att handledning vid uppsatsskrivande kunde ges av, förutom lärare på folkhögskolan, också av lärare från universitet och högskola. Detta för att klargöra vad som krävs och för att få en mer vetenskaplig ”touch” på uppsatsen. Det skulle också under skrivprocessen, förutom handledning, också vara värdefullt om gemensamma seminarier skulle kunna skapas mellan folkhögskola och lämplig institution vid universitet och högskola.

Flera av folkhögskolorna i regionen har skapat en speciell profil, t.ex. har Axevalla folkhögskola, som tidigare nämnts, en stark Östeuropaprofil. Ett stärkt samarbete inom olika profilområden med berörd institution inom universitet och högskola skulle kunna gagna båda kunskapsvärldarna. Ett stärkt samarbete skulle här

också kunna leda till att bådars kontaktytor kan utnyttjas till gagn för båda parter och att de båda kunskapsvärldarna kan bilda nätverk och ta del i varandras nätverk.

Utbildning av folkhögskolelärare sker idag på ett ställe i landet, vid Linköpings universitet. Frågan om att en sådan utbildning också skulle kunna förläggas vid Göteborgs universitet har berörts av flera folkhögskolor. Frågan bör lyftas upp till diskussion.

Förutom att öka samarbetet med universitet och högskola i fråga om kurser på olika plan, är det också viktigt att folkhögskolorna ökar sitt samarbete där ett likartat kursutbud finns.

Preparandkurser av intensiv karaktär på sommaren för att förbereda studerande för högre studier skulle med fördel kunna förläggas på folkhögskolor med internatverksamhet. Innehållet i sådana preparandkurser skulle läggas upp gemensamt mellan universitet, högskola och folkhögskola och ha som mål att beröra moment som universitet och högskola upplever att studenter har problem med, exempelvis skriftlig och muntlig framställning, matematik osv.

3.3 Tredje uppgiften

Den Tredje uppgiften är ett väsentligt inslag i universitet och högskolors arbete med att vara öppet mot det omgivande samhället, det är också ett krav från statsmakten.

Grundtviginstitutet vid Göteborgs universitet har under flera år i samarbete med Göteborgs folkhögskolas filial i Biskopsgården bedrivit verksamhet där.

För att öppna Göteborgs universitet mot omvärlden behövs lokala mötesplatser för utbyte av kunskap mellan människor med olika erfarenheter från arbetsliv och studieformer. Grundtviginstitutets verksamhet i Biskopsgården är ett sätt att skapa ett långsiktigt pedagogiskt kunskapsutbyte mellan folkbildning, samhälle och vetenskap. Ett annat mål har också varit att med sin verksamhet

bidra till att fler från Biskopsgården söker till universitetsstudier, vilket med tanke på befolkningsstrukturen i stadsdelen bidrar till en breddad rekrytering.

Grundtviginstitutet bedriver bildningsverksamhet i stadsdelen Biskopsgården. Verksamheten sker i samverkan med lokala aktörer och har Göteborgs folkhögskola i Biskopsgården som aktiv partner och utgångspunkt. För att minska avståndet mellan universitet och samhälle skapar Grundtviginstitutet möten mellan lärare och elever vid folkhögskolan och forskare från Göteborgs universitet. Ett syfte är att informera, avdramatisera och väcka nyfikenhet för högre studier. Ett annat är låta universitetets forskare möta morgondagens studenter i folkhögskolemiljö.

Ett 80-tal forskare och lärare från Göteborgs universitet har hittills hållit seminarier på folkhögskolan under dagtid (Grundtvigkafé) för skolans elever och kvällstid (Filosofiskt kafé) för allmänheten. Tema för seminarierna sker i samverkan med lokala partners. Grundtviginstitutet tar även emot elevgrupper för studiebesök på olika institutioner och bibliotek vid Göteborgs universitet.

Grundtviginstitutet gör tillsammans med övriga universitetet samt lokala föreningar, medborgarkontor och stadsdelnämnd särskilda satsningar i samband med Vetenskapsfestivalen och Universitetets vecka. För att skapa lust för kunskapsbildning inbjuds invånarna i Biskopsgården till öppna program på bl.a. Vårväderstorget och Friskvæderstorget.

Det har framförts önskemål från några av folkhögskolorna i regionen om att en liknande verksamhet som den i Biskopsgården byggs upp i samarbete med universitet och högskolor i regionen. För att en sådan verksamhet ska kunna byggas upp och få hållbarhet är det viktigt att den finansiella delen klargörs.

Flera av folkhögskolorna i Västra Götalandsregionen skulle se det som positivt om en liknande verksamhet som den som bedrivits

i Biskopsgården skulle kunna etableras på ”sin” folkhögskola.

En åtgärd för att utnyttja de båda kunskapsvärldarnas potential skulle kunna vara att skapa en gemensam plattform för ett samarbete av olika arrangemang inom ramen för Vetenskapsfestivalen och/eller universitetets vecka. Samarbetspartners inom en sådan gemensam plattform skulle kunna bestå av Grundtviginstitutet, folkhögskolorna och Folkuniversitetet.

Tanken på ett gemensamt nätverk mellan folkhögskolorna i regionen och med Grundtviginstitutet som ”spindeln i nätet” har funnits på agendan vid besöken på folkhögskolorna. Gensvaret på idén har varit mycket positiv.

Uppgiften för ett sådant nätverk skulle vara att sprida information till folkhögskolorna i regionen om relevanta frågor och nyheter från universitets- och högskoleområdet som är av vikt och av intresse för folkhögskolorna. Exempel på sådan information är öppna föreläsningar, seminarier, konferenser och liknande aktiviteter. Nätverket skulle också inhämta information om aktiviteter på folkhögskolorna för att sedan sprida denna information till de övriga folkhögskolorna och till universitet och högskolor.

På folkhögskolorna bör en lärare ha huvudansvaret för mottagandet och spridandet av informationen till den övriga personalen och även vara den som förser ”spindeln” med det som bedöms viktigt att andra folkhögskolor och universitet och högskolor i regionen får veta om.

En lämplig placering för ett sådant nätverk skulle kunna vara folkbildningsnätet, där en ”mapp” endast skulle vara tillgänglig för Grundtviginstitutet och folkhögskolorna i Västra Götalandsregionen. Ett alternativ till folkbildningsnätet, för placering av nätverket, är Västra Götalands Bildningsförbund.

I en förlängning bör även övriga universitet och högskolor i det Västsvenska universitetssamarbetet kopplas in på ett sådant nätverk.

För att de studerande på folkhögskolorna skall vara uppdaterade

rade i frågor som rör antagning, kursutbud, kvotgrupper etc. är det viktigt att studievägledare och SYO-konsulenter regelbundet får information från universitet och högskolors centralt placerade studievägledare.

Flera folkhögskolor ser det som önskvärt att någon representant besöker folkhögskolan inför ansökan till universitet och högskola för att lämna information och svara på frågor.

Det har också framförts önskemål om att någon representant från Grundtviginstitutet besöker folkhögskolor för att förmedla föreläsningar på något intressant tema.

På flera av folkhögskolorna i regionen bedrivs idag öppna kulturaktiviteter av olika slag, öppna för allmänheten. Inom ramen för dessa aktiviteter skulle lärare och andra verksamma inom universitet och högskola kunna medverka och bidra med sina kunskaper och/eller färdigheter inom sitt/sina specialområden. Med en sådan medverkan från universitet och högskolor skulle en bredare allmänhet nås, än som idag är fallet, och ytterligare bidra med att uppfylla målet för den tredje uppgiften.

3.4 College, Basår

I regeringens proposition *Den öppna högskolan* (2001/02:15) gavs en möjlighet att för universitet och högskola i samarbete med vuxenutbildning starta högskoleintroducerande utbildning. En sådan form av utbildning kom att kallas College. Syftet med denna form av utbildning är att bredda rekryteringen till universitet och högskola av grupper som normalt inte söker till högre utbildning.

Som ett led i denna satsning bildades *Rekryteringsdelegationen* som fick till uppgift att ekonomiskt bidra/stötta projekt som hade det ovan nämnda syftet. Totalt har Rekryteringsdelegationen haft 120 miljoner att fördela under tre år. Delegationens uppdrag slutförs i och med utgången av år 2004. En slutrapport från Rekry-

teringsdelegationen presenterades, och överlämnades till departementet under oktober månad 2004.

Collegeutbildning styrs idag av en förordning (SFS 2002:763) där det framgår att längden på en sådan utbildning skall vara max ett år och bestå av max 20 högskolepoäng och max 400 (behörighetsgivande poäng inom vuxenutbildning). Tanken med denna form av utbildning är att den studerande skall ges möjlighet att läsa in allmän behörighet som krävs för antagning till högre studier och att förbereda den studerande för högskoleutbildning.

De collegeutbildningar som runt om i landet har funnits och fortfarande drivs har haft mycket skiftande karaktär och inte alltid överensstämt med förordningen.

Syftet med collegeutbildningen är att vara rekryterande och bidra till en breddad rekrytering till högskolan. I detta syfte har också ett tillägg gjorts i högskolelagens 1 kap. 5 § *Högskolornas skall också aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan*. Lag (2001:1263).

På vissa folkhögskolor i regionen finns idag en möjlighet att på allmän linjes tredje år välja en collegevariant med högskoleintroducerande inslag. Detta alternativ drivs i egen regi utan någon medverkan från något universitet eller någon högskola.

Tre av högskolorna i regionen har tidigare haft ett samarbete, inom denna möjlighet, med en högskola där de studerande på folkhögskolan haft möjlighet att läsa och tentera 5 – 10 högskolepoäng. Denna möjlighet har idag upphört, orsaken anges vara av ekonomisk natur.

En folkhögskola har tidigare sökt ett samarbete med en högskola i regionen om en collegeutbildning. Denna propå har inte lett fram till något resultat.

Idag finns ett samarbete mellan Kvinnofolkhögskolan i Göteborg och naturvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet om en collegeutbildning med inriktning mot det naturvetenskapliga områ-

det och med en garanterad plats på det naturvetenskapliga basåret.

I den nyligen presenterade propositionen *Ny värld – ny högskola* (2004/05:162). Slår regeringen fast att en fortsatt satsning på breddad rekrytering till universitet och högskola är av stor vikt. Inom parantes kan nämnas att de nya tillträdesreglerna till universitet och högskola finnas också med i denna proposition.

Med den nya propositionen i baktanke att regeringens vilja är att den breddade rekryteringen skall fortsätta, vill jag komma med två förslag på ett samarbete mellan folkhögskolorna och universitet och högskola i denna fråga.

1. att inom allmän linjes tredje år finns, som på vissa håll idag, en variant med högskoleintroducerande inriktning och att universitet och högskola aktivt deltar i utarbetandet av de högskoleintroducerande momenten som också bör ge högskolepoäng.

Inom det Nationella nätverket för collegeutbildning har en arbetsgrupp arbetat fram ett förslag på vad som bör ingå i en högskoledel av en collegeutbildning.

2. en alternativ väg att gå för en collegeutbildning är att närmare titta på ”Eslövsmodellen” och försöka att skapa något liknande i Västra Götalandsregionen.

Modellen bör bygga på att så många folkhögskolor som möjligt i regionen deltar och att universitet och högskolor i regionen finns med från starten i arbetet av en sådan collegeutbildning.

Tanken är att folkhögskolorna ska samarbeta om ett gemensamt innehåll, som ska leda fram till att den studerande uppnår minst allmän behörighet för högskolestudier. De högskoleförberedande delarna skall utformas i samarbete med de deltagande universiteten och högskolorna och ha ett gemensamt innehåll, här kan det Nationella nätverkets förslag beaktas.

Längden på en sådan utbildning bör vara minst ett år, med tan-

ke på den studerandes förutsättningar och om mer än den allmänna behörigheten skall uppnås.

Undervisningen bör ligga dels på folkhögskola för de behörighetsgivande delarna och dels på universitet och/eller högskola för de högskoleförberedande delarna. Lärarresurserna hämtas dels från folkhögskolan och dels från universitet/högskola. Det är av vikt att den studerande så tidigt som möjligt i denna typ av utbildning får möjlighet att bekanta sig med högskolemiljön.

Tanken med att ett nära samarbete ska ske mellan all berörda, är att det efter genomförd collegeutbildning skall vara möjligt att för den studerande att fortsätta med en högre utbildning inom valfri högskola eller universitet inom regionen.

Det har visat sig att för de allra flesta som har genomgått någon form av collegeutbildning är frågan om platsgaranti eller platserbjudande för vidare studier en viktig fråga. Det är därför viktigt att denna fråga får en hög prioritet vid diskussioner med universitet och högskola. En variant på platsgaranti eller platserbjudande är att en speciell kvotgrupp för collegestuderande skapas lokalt på varje deltagande universitet och/eller högskola. Här finns nu med den nya propositionen en möjlighet för varje universitet och högskola själva använda upp till 20 % av nybörjarplatserna med ett lokalt beslutat antagningskrav.

Basårsverksamhet finns idag framförallt inom det naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdet. Även denna utbildningsform styrs idag av en förordning (SFS 1992:819).

Enligt förordningstexten ges numera en möjlighet att starta ett basår inom alla utbildningsprogram där *det föreligger brist på behöriga sökande och det finns ett behov på arbetsmarknaden av utbildad arbetskraft*. Förordning (2002:759).

Två av folkhögskolorna i regionen, Billströmska och Ljungskile, har idag ett naturvetenskapligt basår. Båda folkhögskolorna har utryckt att ett samarbete/samordning med naturvetenskaplig fakultet inom denna verksamhet vore av intresse.

Möjligheten att inom en basårsverksamhet för andra utbildningar få till stånd en samverkan med universitet och/eller högskola bör närmare undersökas.

Många av folkhögskolorna har en bred estetisk utbildning. Folkhögskolorna uttrycker intresse av att tillsammans med universitet och högskola utforma förutbildningar inom detta område, för att förenkla för de studerande att gå vidare till högre studier.

Collegutbildning, basår, förutbildning. Alla dessa utbildningsformer skulle, med tanke på folkhögskolestudentens bakgrund, bidra till en breddad rekrytering till universitet och högskola, allt enligt högskolelagens 1 kap. § 5.

3.5 Tillgodoräknande

Det ges idag en möjlighet att få delar av en tidigare utbildning tillgodoräknad vid studier på universitet och högskola. En förutsättning är givetvis att den studerande upplyses om möjligheterna och ansöker om att få delar av sin utbildning tillgodoräknad. Vad som kan tillgodoräknas är moment i en tidigare utbildning som ingår eller som kan antas ha blivit tillgodosedda och finns med i den påbörjade universitets- och/eller högskoleutbildning.

Varje enskilt universitet eller högskola avgör vad som kan tillgodoräknas från en tidigare utbildning.

Sex av folkhögskolorna i Västra Götalandsregionen har idag en Fritidsledarutbildning på eftergymnasial nivå motsvarande 80 p. (Vid Göteborgs folkhögskola är utbildningen förlängd med en termin med en samhällspedagogisk inriktning).

Fritidsledarutbildningen har i sin kursplan dels ett innehåll på 60 p som är lika över hela landet och dels en del på 20 p som har en lokal inriktning.

På vissa universitet och högskolor finns idag en möjlighet att vissa delar av fritidsledarutbildningen kan tillgodoräknas vid påbörjandet

av studier på lärarprogrammet och/eller socionomprogrammet.

Det vore önskvärt att få till stånd en enhetlig bedömning från universitet och högskolor i regionen vilka delar som skulle kunna tillgodoräknas och till vilka utbildningsprogram ett sådant tillgodoräknande skulle gälla. En sådan bedömning skulle vara till stor hjälp för studievägledare, SYO-konsulenter och de studerande vid eventuellt fortsatta studier på universitet och högskola.

En annan viktig aspekt ur den studerandes synvinkel med ett tillgodoräknande är att med tanke på dagens studiemedelssystem få kännedom om att den högre utbildningen förkortas något. Det blir också möjligt att urskilja vilka utbildningsprogram som blir möjliga att läsa, med hänsyn till programmets längd och studiemedelssystemets begränsningar.

Det bedrivs också andra eftergymnasiala utbildningar på folkhögskolorna i regionen, bl.a. inom det estetiska området och det journalistiska fältet. Även inom dessa vore ett tillgodoräknande av relevanta delar önskvärt.

Ett tillgodoräknande av delar på eftergymnasiala utbildningar skulle troligen öka benägenheten hos studerande på folkhögskolor att söka vidare till högre utbildning. Detta skulle också, med tanke på de folkhögskolestuderandes studiesociala bakgrund, medverka till en breddad rekrytering till universitet och högskola.

4. Hur lyckas folkhögskole studenterna med sina studier vid Göteborgs universitet?

UNDER ARBETET MED samarbetsformer mellan de nitton folkhögskolorna och universitet/högskola i Västra Götalandsregionen har frågan om hur de studerande från folkhögskolorna lyckas med sina högre studier väckts.

En sådan undersökning har initierats av Grundtviginstitutet och har med ekonomiskt bidrag från Västra Götalandsregionen och Göteborgs universitet påbörjats under hösten 2005. En rapport kommer att presenteras under hösten 2006.

I utredningen *Tre vägar till den öppna högskolan* (SOU 2004:29) framförs ett förslag som innebär att folkhögskolekvoten för antagning till universitet och högskola i framtiden skall ingå i betygskvoten. Hur studieomdömet meritvärde skall överföras till den skala som används vid meritvärdering av gymnasiebetyg, föreslås utredas av högskoleverket i samverkan med representanter för folkhögskolorna.

I den av regeringen nyligen presenterade propositionen *Ny värld – ny högskola* framgår att den speciella folkhögskolekvoten kommer att finnas kvar. Tillträdesutredningens förslag har inte beaktats av regeringen.

Ytterligare förslag i utredningen som kan få konsekvenser för folkhögskoleelevernas möjlighet att bli antagna till högre utbildning är att meritämnen skall knytas till områdesbehörigheterna för särskild behörighet.

Kan folkhögskolorna idag läsa in de ämnen inom de olika områdena som är av vikt för en speciell utbildning? Finns det en möjlighet att folkhögskolorna kan ge de ämnen som enligt förslaget

kommer att bli meriterande, eller blir konsekvensen av förslaget, att de studerande måste läsa in de ämnen som är meriterande för en speciell utbildning på exempelvis kommunal vuxenutbildning?

Ett ytterligare förslag i tillträdesutredningen som kan få konsekvenser för rekryteringen av folkhögskoleelever till universitet och högskola är slopandet av 25:4 kvoten. För att *i stället ersättas fullt ut av den reglering som idag finns med behörighet via reell kompetens...*. Detta förslag att 25:4 skulle tas bort har inte heller bifallits av regeringen i propositionen. Däremot föreslås i propositionen att arbetet med reell kompetens måste fortsätta på universitet och högskolor. Detta medför att det är viktigt att studievägledare och SYO-konsulenter på folkhögskolorna får kunskap av hur frågan kommer att hanteras på universitet och högskola samt att de studerande informeras om vad reell kompetens innebär och om möjligheten att vid ansökan till universitet och högskola anger att den sökande vill ha denna möjlighet bedömd.

5. Diskussion

ATT SKAPA FÖRUTSÄTTNINGAR för att initiera och utveckla ett fruktbart samarbete mellan folkhögskolorna i Västra Götalansregionen och universitet/högskola krävs att någon person med kunskap om de båda kunskapsvärldarna ges möjlighet att aktivt arbeta kontinuerligt med frågan. För att hålla arbetet levande och få det att bära frukt är det av största vikt att regionen, folkhögskolorna, universitet och högskolor avsätter medel för att möjliggöra ett arbete av denna art.

Den samanhållande länken mellan folkhögskolor och universitet och högskolor måste också vara uppdaterad i relaterad forskning i ämnet, hela tiden blicka ut, inhämta kunskap och inspiration om liknande arbete dels nationellt och dels i de övriga nordiska länderna. Naturligtvis är det också av vikt att ta del av erfarenheter av hur samarbete mellan universitet och olika former av vuxenutbildning ser ut internationellt, och hela tiden vara vaksam och lyhörd för nya infallsvinklar i fråga om samarbete mellan de två kunskapsvärldarna. Viktigt är också att lyssna av och föra upp på agendan nya signaler som kommer från statsmakten och det omgivande samhället.

Det är väsentligt att samarbetsfrågan lyfts och behandlas på ledningsnivå på universitet och högskolor i regionen. Detta för att få igång en diskussion om betydelsen och nyttan av ett samarbete med folkhögskolorna och en viljetryckning från universitet och högskolor att ett samarbete är viktigt för den framtida högre utbildningen och för exempelvis möjligheten att uppfylla regeringens mål att bereda plats för nya grupper inom den högre utbildningen.

En annan viktig aspekt är också att frågan om samarbete presenteras för och diskuteras på fakultetsnivå eller motsvarande instans.

För att inte få en allt för spretig bild av vad folkhögskolorna vill

ha ”hjälp” med och vad de kan bidra med inom ett samarbete med universitet och högskolor är det viktigt att en koncensus skapas inför samtal med universitet och högskolor. Viktigt är också att folkhögskolorna träffas och diskuterar samarbete sinsemellan. Detta görs enklast genom att representanter för de olika skolorna träffas och diskuterar frågan. Det är också viktigt att lärare med ansvar för liknande kurser på de olika folkhögskolorna ”pratar sig samman” om gemensamma strategier inför en dialog med berörda fakulteter/institutioner.

Folkhögskolan måste betraktas som en del i utbildningslandskapet och inte som någon ”särart”. Det är genom en sådan syn som det kan skapas möjligheter att folkhögskolan i samarbete med universitet och högskola skapa kurser/utbildningar som ger den studerande möjlighet att få tillträde till program som idag har den största sociala snedrekryteringen, denna möjlighet kan skapa förutsättningar att utnyttja delar av den nya möjlighet som aviseras i den nya propositionen om att 20 % av nybörjarplatser får utnyttjas för lokalt bestämda antagningsregler.

Då många grundläggande attityder till val av högre utbildning grundläggs redan i grundskolan skulle det vara av stor vikt att folkhögskolor tillsammans med universitet och högskolor försöker hitta gemensamma projekt för att söka undanröja sådana attityder.

Seminarier mellan representanter för folkhögskolan och universitet och högskola skulle vara en bra start att påbörja diskussioner om ett framtida samarbete, i sådana seminarier är också representanter för Västra Götalandsregionen en given aktör.

Nyligen påbörjades en undersökning om hur det går, har gått, för folkhögskoleelever i sina högre studier, vilka utbildningar de väljer kommer också att belysas. Denna undersökning kommer att ge viktig information både till folkhögskolorna och till universitet och högskolor och resultaten kommer att vara viktiga vid samtal om framtida samarbetsformer. Resultaten kommer att kunna bidra

till om folkhögskolorna exempelvis måste göra förändringar i sina kurser för att bättre förbereda eleverna för vidare studier, och vilka förändringar bör universitet och högskolor genomföra för att bättre möta denna kategori av studenter och också nya grupper av studerande.

”Skall vi bygga broar till högskolan bör den byggas från två håll.” (Folkbildningens framsyn, Folkbildningsrådet 2003, sid. 6).

Folkhögskolor i Västra Götalandsregionen

Arbetarrörelsens folkhögskola

Järntorget 7, 413 04 Göteborg
Tel: 031-711 91 91, Fax: 031-711 77 22
E-post: info@afg.org
Hemsida: www.afg.org
Huvudman: Föreningen Västra
Sveriges Arbetares Folkhögskola

FiA, Folkhögskolan i Angered

Box 2107, 424 02 Angered
Tel: 031-48 3444, Fax: 031-48 97 07
E-post: fia@angered.org
Hemsida: www.angered.org
Huvudman: Folkhögskoleföreningen
i Angered

Axevalla folkhögskola

532 72 Axvall
Tel: 0511-269 70, Fax: 0511-269 99
E-post: info@axevalla.fhsk.se
Hemsida: www.axevalla.fhsk.se
Huvudman: Stiftelsen för Axevalla
folkhögskola

Finska folkhögskolan

Box 93, 424 23 Angered
Tel: 031-331 50 66, Fax: 031-331 58 31
E-post: info@finska.fhsk.se
Hemsida: www.finska.fhsk.se
Huvudman: Finska folkhögskolans
stiftelse

Billströmska folkhögskola

471 93 Källekärr
Tel: 0304-67 65 70, Fax: 0304-67 65 80
E-post: info@billstromska.se
Hemsida: www.billstromska.fhsk.se
Huvudman: Västra Götalandsregionen

Fristads folkhögskola

Box 104, 513 21 Fristad
Tel: 033-23 68 00, Fax: 033-26 06 52
E-post: exp@fristads.fhsk.se
Hemsida: www.fristads.fhsk.se
Huvudman: Västra Götalandsregionen

Dalslands folkhögskola

Box 30, 458 21 Färgelanda
Tel: 0528-758 80, Fax: 0528-758 81
E-post: skaolan@dals.fhsk.se
Hemsida: www.dals.fhsk.se
Huvudman: Västra Götalandsregionen

Grebbestads folkhögskola

Box 9, 457 02 Grebbestad
Tel: 0525-199 20, Fax: 0525-199 24
E-post: info@grebbestad.fhsk.se
Hemsida: www.grebbestads.fhsk.se
Huvudman: Västra Götalandsregionen

Göteborgs folkhögskola

Box 12154, 402 42 Göteborg
Tel: 031-767 76 00, Fax: 031-767 76 39
E-post: info@gbg.fhsk.se
Hemsida: www.gbg.fhsk.se
Huvudman: Västra Götalandsregionen

Hellidens folkhögskola

522 94 Tidaholm
Tel: 0502-178 00, Fax: 0502-178 01
E-post: helliden@helliden.fhsk.se
Hemsida: www.helliden.se
Huvudman: Blåbandsrörelsen

Helsjöns folkhögskola

519 81 Horred
Tel: 0320-806 20, Fax: 0320-872 40
E-post: helsjon@helsjon.fhsk.se
Hemsida: www.helsjon.fhsk.se
Huvudman: Västsvenska Stiftelsen för kyrklig folkhögskola

Hjo folkhögskola

Lundbyvägen 12, 544 31 Hjo
Tel: 0503-323 00, Fax: 0503-323 10
E-post:
folkhogskolan@folkhogskolan.com
Hemsida: www.folkhogskolan.com
Huvudman: Stiftelsen Skara stifts folkhögskola i Hjo

Hjälmareds folkhögskola

Hjälmareds allé 20, 441 95 Alingsås
Tel: 0322-139 69, Fax: 0322-63 42 73
E-post: exp@hjalmares.fhsk.se
Hemsida: www.hjalmares.se
Huvudman: Hjälmareds folkhögskoleförening

Kvinnofolkhögskolan

Första Långg. 28 B, 413 27 Göteborg
Tel: 031-85 94 90, Fax: 14 65 29
E-post:
kvinnofolkhogskolan@kvinno.fhsk.se
Hemsida: www.kvinno.fhsk.se
Huvudman: Stiftelsen Kvinno- folkhögskolan

Ljungskile folkhögskola

459 80 Ljungskile
Tel: 0522-68 69 00, Fax: 0522-68 69 01
E-post: exp@ljungskile.fhsk.se
Hemsida: www.ljungskile.fhsk.se
Huvudman: Stiftelsen Ljungskile folkhögskola

Nordiska folkhögskolan

Box 683, 442 18 Kungälv
Tel: 0303-20 62 00, Fax: 0303-648 31
E-post: info@nordiska.fhsk.se
Hemsida: www.nordiska.fhsk.se
Huvudman: Föreningen Nordiska folkhögskolan i Kungälv

Vara folkhögskola

Box 163, 534 23 Vara

Tel: 0512-579 70, fax: 0512-579 99

E-post: rektorsexp@vara.fhsk.se

Hemsida: www.vara.fhsk.se

Huvudman: Västra Götalandsregionen

Viskadalens folkhögskola

Sälgered, 515 93 Seglora

Tel: 0320-183 00, Fax: 0320-183 50

E-post: folkhogskola@viskadalen.nu

Hemsida: www.viskadalen.nu

Huvudman: Föreningen Västra Sveriges Arbetares Folkhögskola

Wendelsbergs folkhögskola

435 35 Mölnlycke

Tel: 031-338 05 30, Fax: 031-338 05 58

E-post: info@wendelsberg.se

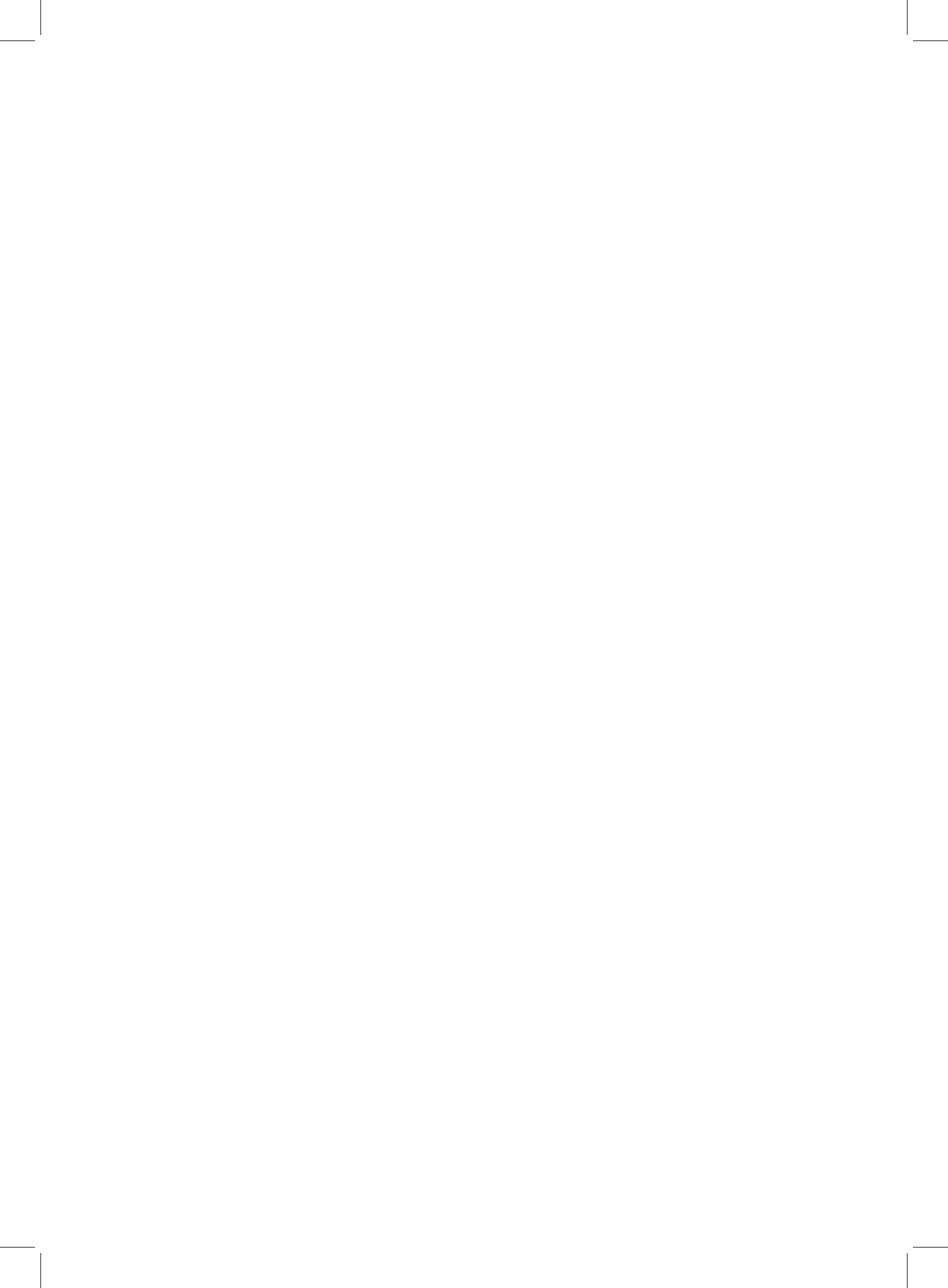
Hemsida: www.wendelsberg.se

Huvudman: IOGT-NTO: s folkhögskoleförbund

GÖTEBORGS
UNIVERSITET